

Laake (2009:724) nasjovnen unnebelåhkoej jïh unnebelåhkoegïeli bijre

/Faamose jåhta I:2010-01-01/

Sïejhmi njoelkedassh

1 § Daennie laakesne leah njoelkedassh nasjovni -, unnebelåhkoej -, nasjovnen unnebelåhkoegïeli -, reeremedajvi bijre jïh reaktam unnebelåhkoegïelh utnedh reeremebyjjesfaamoe- jïh dööpmostovline dovne njoelkedassh ovnessie diëdti bijre aarhskuvle-darjoemisnie jïh voereshoksesne. Laakesne aaj njoelkedassh giehtjedidh guktie laakem åtna.

2 § Nasjovnen unnebelåhkoeh leah judarh, romerh, saemieh, svöörje-såavmaladtjïh jïh tornedalingh dan sveerjen dåajvoehtimmiej mietie mah leah Europaraerien mieriekonvensjovnesne vaarjelimmien bijre dejtie nasjovnen unnebelåhkoejde (SÖ 2000:2) jïh europejske njoelkedassem laantebiehkïe- jallh unnebelåhkoegïeli bijre (SÖ 2000:3).

Gïelelaakesne (2009:600) tjaalasovveme dejtie nasjovnen unnebelåhkoegïelide leah såevmie-, jiddische-, meänkieli-, romani chibe- jïh saemien gïelh.

3 § Reeremebyjjesfaamoeh edtjïeh gåessie daerpïes jïh sjiehteles vüekïej mietie bëevnedh dejtie nasjovnen unnebelåhkoejde reaktaj bijre daan laaken mietie.

4 § Gïelelaakesne (2009:600) tjaalasovveme guktie dej åålmegi lea sjïere diëdte dejtie nasjovnen unnebelåhkoegïelide vaarjelidh jïh evtiedidh. Åålmegi edtja aaj dej nasjovnen unnebelåhkoej nuepïeh evtiedidh, sijjen kultuvrem sveerjesne utnedh jïh övtiedidh. Maanaj övtiedimmie kultuvrelle-identitetesne jïh jïjtjemes unnebelåhkoegïelem nuhtjedh edtja joekoen-laakan evtiedidh.

5 § Reeremebyjjesfaamoeh edtjïeh dejtie nasjovnen unnebelåhkoejde nuepïeh tsevtsemasse vedtedh dejtie gyhtjelasside mejgüjmïe guhtide doehtïeh jïh sjiehteles-laakan unnebelåhkoej saadthaltmetjïgüjmïe dagkeri gyhtjelassine råårestalledh.

Reeremedajvh

6 § Reeremedajvh såevmien gïelese leah Botkyrka, Eskilstuna, Jïellevárre, Hallstahammar, Haninge, Haparanda, Huddinge, Håbo, Giron, Köping, Bájl, Sigtuna, Solna, Stuehkie, Södertålje, Tierp, Upplands Våsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker, Östhammar jïh Övertorneå.

Reeremedajvine meänkielise leah tjïeltide : Jïellevárre, Haparanda, Giron, Bájl jïh Övertorneå.

Reeremedajvine saemien gïelide leah Árvjepluovve, Árviesjávrrïe, Berg, Jïellevárre, Härjedaelïe, Jåhkkemåhkke, Giron, Liksjoe, Målåge, Suorssá, Lusspie, Straejmie, Ubmeje, Vualtjere, Åre, Älvdalen jïh Staare.

7 § Jeatjah tjïelth enn dejtie mah 6 §:sne, maehtïeh bájhkoehimmiej männgan åadtjodh, dan såevmien -, meänkielin – jallh saemien gïelen reeremedajven sijse tjaangedh. Reerenasse åadtje dijredidh njoelkedassi bijre jis tjïelte säjhta reeremedajven sijse tjaangedh.

Reakta sävmien -, meänkieli - jñh saemien gïelem utnedh dejnie byjjesfaamojne

8 § Aajnealmetji leah reaktah sävmien -, meänkieli - jallh saemien gïelem utnedh sijjen njaelmeldh jñh tjaeleldh gaskesadtide aktine reereme- byjjesfaamojne gusnie geografiske darjomesdajve abpe jallh biehkine dejnie unnebelåhkoegïelen reeremedajvesne. Daate jis ieriej bijre gusnie aajnealmetje paarte lea jallh sijjiesadtje paarten sijjesne, jis ieriem reeremedajvese gårreldihkie.

Jis aajnealmetje sävmien -, meänkielin jallh saemien gïelem åtna dagkere ieresne, dle byjjesfaamoen dïedte njaelmeldh vaestiedassem seamma gïelesne vedtedh. Aajnealmetje gie juridiske viehkiehtåjjam ohtsele, dovne reaktah åtna, vaejtemen männgan tjaaleldh jarkoestimmiem åadtjodh mej bijre nånnoestimmieh jñh nånnoestimmie-tjïelkestimmieh dejnie ierine sävmien -, meänkieli – jallh saemien gïelesne.

Byjjesfaamoe edtja aaj tjohtjedh aajnealmetjidie dåastoehdih sijjen gïeline.

9 § Reeremedajven bånngoelisnie aajnealmetjh reaktah utnieh sävmien- , meänkielin – jallh saemien gïelem provhkedh, njaalmeldh jñh tjaaleldh gaskesadtemh reeremebyjjesfaamoej ierine, dejtie mah aajnealmetje paarte lea jallh sijjiesadtje paarten sijjesne, jis ieriem maaha gïetedalleme sjidtedh sävmies barkijistie gie unnebelåhkoegïelem maaha.

10 § Aajnealmetji iktesth reaktah sävmien – jñh saemien gïeline tjaaleldh goh rijhkebiejjien saadth-almetjidie gaskesadtedh. Seammalaakan aaj sjådta tjaaleldh gaskesh dej justitiekanslere-, Försåkringskassa-, Skatteverke- jñh diskrimineringe sijjiesadtjeålmajugumie dejnie ierine mah aajnealmetje paarte jallh sijjiesadtje paarten sijjesne.

11 § Reeremebyjjesfaamoeh edtjïeh barkedh ihke barkijh gååvnesieh mejjugumie maahtoeh utnieh sävmien -, meänkielin – jallh saemien gïelesne, gåessie daerpies aajnealmetje-gaskesidie dejnie byjjesfaamojne.

12 § Reeremebyjjesfaamoeh åadtjoeh nånnoestidh sjïere aejkïeh jñh sjïere sijjïem ihke guessiem aajnealmetjïstie dåastoehdih gie sävmien-, meänkielin jallh saemien gïelem soptseste, dovne joekoen teelevovne- aejkïeh utnedh.

Reaktam sävmien -, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh dööpmestovline.

13 § /Orre vähta X § U:2009-??

Dïhte gie parte jallh sijjiesadtje paarten sijjesne sävmies aamhtesisnie jallh ieresne aktene läänereakta-, digkiereakta- , laantedajveddööpme- stovle-, byjreskeddööpmestovle- jallh jaevriereakta-dööpmestovlesne mejnie dööpmegïevlie mah abpe jallh biehkine lea vïedteldahkesne daejnie tjïelth Jïellevårre, Haparanda, Giron, Båjil jñh Övertorneå, reaktah åtna sävmien jallh meänkielin gïelem utnedh dan aamhtesen jallh ierien gïetedallemisnie, jis aamhtesem jallh ieriem naaken dejstie tjïeltijstie gårreldahkesne. Seammalaakan saemien gïelem dan dagkere dööpmestovlese mij dööpmegïevlie abpe jallh biehkine gårreldahkesne daejtie tjïeltide Årjjepluovve, Jïellevårre, Jåhkkemåhkke jallh Giron, jis aamhtesem jallh ieriem naaken dejstie tjïeltijste vïedteldahkesne.

Reakta sävmien -, meänkielin – jallh saemien gïelem utnedh aaj dejtie dööppestovlide gogkoe dåapmoem jallh nännoestimmiem dejnie aamhtesinie jallh ieresne mej bijre voestes biehesne klååkeme.

13 § /Faamose jåhta I:2010-02-15/

Dïhte gie paarte jallh sijjesadtje paarten sijjesne sävmies aamhtesisnie jallh ieresne mah leah reeremereaktaj -, digkiereaktaj -, laantebiehkiedööppestovli -, byjreskedööppestovli – jallh jaevtiereakta- dööppestovli luvnie, mejnie dööpmebievlie abpe jallh biehkine gårreldahkesne dejtie tjieltide Jiellevårre, Haparanda, Giron, Båjil jïh Övertorneå reaktam åtna sävmien jallh meänkielin gïelide utnedh aamhtesen jallh ierien gïetedallemisnie, jis aamhtesem jallh ieriem lea viedteldahkesne naaken daejtie tjieltide. Seammalaakan saemien gïelem dagkere dööppestovlesne mij dööpmebievliem åtna abpe jallh biehkine gårreldahkesne dejtie tjieltide Årjjepluovve, Jiellevårre, Jåhkemåhke jallh Giron, jis aamhtesem jallh ieriem naaken dejtie tjieltijste viedteldahkesne lea.

Reaktam sävmien -, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh aaj seammalaakan leah dejtie dööppestovlide gusnie dåapmoem jallh nännoestimmiem aamhtesisnie jallh ieresne mah voestes åsien mietie lea jïh klååkeme sjïdtedh. Lag (2009:857).

14 § Reaktam sävmien -, meänkielin jallh saemien gïelem utnedh aamhtesisnie jallh ierine dööppestovli luvnie 13 §:n mietie, aaj reaktam vadta tjaalegh jïh tjaaleldh vihtesjimmieh daejnie gïeline buektedh, reaktam tjaalegh åadtjodh mah aamhtesasse leah, jallh earan njaalmeldh jaarkeostamme dan gïeese jïh reaktam njaalmeldh raarastallemisnie reaktan uvte dam gïelem soptsestidh. Dööppestovle edtja jarkoestidh tjaalegh jïh tjaaleldh vihtesjimmieh sveerjen gïeese, jis ij leah joekoen ov-daerpies.

Diss-vielie edtja dööppestovle tjohtjedh unnebelåhkoegïelem provhkedh sov gaskesadtemisnie dejnie paartine jallh dan sijjesadtjine.

Gaajhkine aamhtesinie jïh ierine mah mietiehtimmesne dam reaktam utnedh sävmien -, meänkielin - jallh saemien gïelem dej dööppestovli luvnie dan 13§:n mietie, reaktam paarte åtna jallh sijjesadtje paarten sijjesne gie ohtsele juridiske viehkiem, ahte vaejtemen mietie åadtjodh dåapmoem jïh dåapmoe-ulmiem jallh nännoestimmieh jïh nännoestimmie-åssjele tjaaleldh jarkoestamme dan gïeese.

15 § Dïhte gie säjhta sävmien -, meänkielin - jallh saemien gïelem utnedh aamhtesen jallh ierien dööppestovle-gïetedallemisnie dan 13 §:n mietie edtja dam vaejtedh aalkoemieresne gåessie aamhtesinie jallh ierine edtja aelkedh jallh voestes aejkien paarte edtja maam tjaaleldh/jiehtedh dennie aamhtesisnie jallh ieresne.

Vaejtemen jarkoestimmiem åadtjodh dan 14 §:n golmede stuhtjen mietie edtja båjhkoetidh våhkoen mieresne raejeste dåapmoem jallh nännoestimmiem bieljielamme, jis dagkere vaejtemem ij aerebi båjhkohtamme aamhtesen jallh ierien gïetedallemisnie.

Jis vaejtemem unnebelåhkoegïelem utnedh jallh jarkoestimmiem åadtjodh, männgan enn goh maam voestes jïh mubpie stuhtjine tjaalasovveme, dle dam åadtje nyöjhkedh. Dagkere vaejtemem aaj åadtje hiejhtedh jis tjielkes laaketji mietie lea ovriekts ulmine.

16 § Jis paarte jallh sijjiesadtje paarten sijjesne reaktam átna sáevmien – , meänkielin – jallh saemien gïelem reakta-boelhkesne utnedh, edtja toelhkem leejedh njoelkedassi mietie 5 kap. 6?8 §§ jïh 33 kap. 9 § rättegångsbalke jïh 50?52 §§ reeremeprocesslaake (1971:291).

Sáevmien -, meänkielin – jïh saemien gïele aarhskuvledarjoemisnie jïh voereshoksesne.

17 § Gåessie reeremedajventjïelte sijjiem aarskuvledarjoemasse faala dan 2 kap. 1 jïh 7 §§ skuvlelaaken mietie(1985:1100), tjïelte edtja maanide jïh hokseutnijide sijjiem aarhskuvledarjoemasse faaledh, gusnie abpe jallh biehkine sáevmien -, meänkielin jallh saemien gïelesne leah.

18 § Tjïelte mij reeremedajvesne edtja faaledh disse gie dagkerem nuepiem vaajta, abpe jallh biehkine servicem jïh hoksem åadtjodh mah voereshokse faalaldahke-mieresne leah, dejstie barkijjistie gieh sáevmien, meänkielin jallh saemien gïelem maehtieh. Seammalaakan aaj tjïeltide reeremendajven bájngoelisnie, jis tjïeltesne barkijh gieh gïelem maehtieh.

BAALTELE

19 § Jis joekoen ulmieh gååvnesieh dle reerenasse åådtje njoelkedassh bïeljelidh jis sjïere byjjesfaamoe mij reerenassen vuelene ij edtjieh meatan årrodh dan 8 §:n utniemisnie. Seammalaakan aaj gåessie reerenasse luhpiem vadteme dejtie laantedigkide jïh tjïeltide mej bïjre tjïelti byjjesfaamoeh leah.

Vaaksjome j.j.

20 § Guktie reeremebyjjesfaamoeh laakeprovhkemh edtja vaaksjodh. Reerenasse njoelkedassh bïeljele man jallh mej byjjesfaamoeh gieh edtjieh diedtide vaaksjodh. Vaaksjomediedte ij goh naan tsagkese dan gïehtjedimmiediedtесе mah leah jeatjah byjjesfaamoeh luvnie

21 § Byjjesfaamoe vaaksjomediedte edtja dovne raeriestimmiej, bïevnesi jïh seamma laakatji darjoemessi tjïrrh jeatjah reeremebyjjesfaamoeh viehkiehtidh daan laaken utniemisnie.